

**Sotto l'Alto Patronato
di S.E. il Presidente della Repubblica Ellenica
signor Prokopios Pavlopoulos**

CONVEGNO INTERNAZIONALE DI STUDI NEOGRECI

**La letteratura neogreca del XX secolo
Un caso europeo**

Omaggio a Paola Maria Minucci

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

Cattedra di Lingua e Letteratura Neogreca
Dipartimento di Studi Europei, Americani e Interculturali
Facoltà di Lettere e Filosofia

21-23 novembre 2018
Aula Organi Collegiali del Rettorato

Piazzale Aldo Moro, 5
00185 Roma

Mercoledì 21 novembre

MATTINA

Apertura dei lavori
Christos Bintoudis

09:00

S.E. l'Ambasciatrice di Grecia a Roma
signora Tasia Athanasiou

Saluti

09.15

S.E. l'Ambasciatore della Repubblica di Cipro a Roma
signor Tasos Tzionis

Magnifico Rettore della Sapienza Università di Roma

prof. Eugenio Gaudio

Preside della Facoltà di Lettere e Filosofia

prof. Stefano Asperti

Direttrice del Dipartimento di S.E.A.I.

prof.ssa Arianna Punzi

Presidente dell'Associazione Nazionale di Studi Neogreci

prof. Mario Vitti

Presidente della Comunità Ellenica di Roma e Lazio

dott.ssa Marinella Linardos

Discorso di **Paola Maria Minucci**

09.45

Mario Vitti

Poesia degli anni Trenta. Prospettive in movimento

I sessione

Η ποίηση της Δεκαετίας του 1930. Προοπτικές εν κινήσει

10:15-11:30

Christina Dounià

«Solomòs: umiltà e rispetto». Odisseas Elitis e il poeta nazionale

presidente

Caterina

Carpinato

«Σολωμού συντριβή και δέος». Ο Οδυσσεάς Ελύτης και ο εθνικός ποιητής

Evripidis Garantoudis

Odisseas Elitis e Dante

Οδυσσεάς Ελύτης και Dante

Discussione

Pausa caffè

11.30-11.45

II sessione **Iulita Iliopulu**

11:45-13:00 Odisseas Elitis. La luce fidata
Οδυσσέας Ελύτης. Το έμπιστο φως

presidente

Ines Massimo Cazzulo

Di Salvo «L'imperatore e il poeta». Per un'interpretazione di
Morte e Resurrezione di Costantino Paleologo
«Ο αυτοκράτορας και ο ποιητής». Για μία ερμηνεία του
Θάνατος και ανάστασις του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου

Andrea Mecacci

Il verbo oscuro di Elitis. Poesia della fine o fine della
poesia?

Ρήμα το σκοτεινόν του Ελύτη. Ποίηση του τέλους ή το
τέλος της ποίησης;

Discussione

Pausa pranzo

13.00–15.00

POMERIGGIO

III sessione **Álvaro García Marín**

15.00-16.15 Poesia (greca) contro la mondialatinizzazione. Elitis e
l'appropriazione della Grecia di Heidegger
(Ελληνική) ποίηση ενάντια στην παγκοσμιολατινοποίηση.
Ο Ελύτης και η οικειοποίηση της Ελλάδας του Χάιντεγκερ

presidente
Maria
Caracausi

Enrico Cerroni

Per una poesia dell'innocenza. L'ispirazione classica e
moderna di Odisseas Elitis

Για μία ποίηση της αθωότητας. Η κλασική και η μοντέρνα έμπνευση στον Οδυσσέα Ελύτη

Nadia Stylianou

Odisseas Elitis. L'impronta della Grecia attraverso la filosofia greca antica e il movimento surrealista

Οδυσσέας Ελύτης. Το δακτυλικό αποτύπωμα της Ελλάδας μέσα από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και το υπερεαλιστικό κίνημα

Discussione

Pausa caffè

16.15-16.30

Gennaro D'Ippolito

Il *Filottete* di Jannis Ritsos. Una scelta di libertà

Ο *Φιλοκτήτης* του Γιάννη Ρίτσου. Μία επιλογή ελευθερίας

IV sessione

16.30-17.45

presidente

Barbara

Ronchetti

Maria Caracausi

Ghianis Ritsos. Le ultime raccolte poetiche

Γιάννης Ρίτσος. Οι τελευταίες ποιητικές συλλογές

Anna Zimbone

Voci del «Verismo» greco nel panorama letterario del XX secolo

Φωνές του ελληνικού «Βερισμού» στο λογοτεχνικό πανόραμα του 20ού αιώνα

Discussione

Tommaso Braccini

Iakovos Zarraftis e le fiabe del Dodecaneso. Tra oralità e letterarietà

Ο Ιάκωβος Ζαργράφτης και τα παραμύθια της Δωδεκανήσου. Μεταξύ προφορικότητας και λογοτεχνικότητας

V sessione

17.45-19.00

presidente

Paola

Ferretti

Gaia Zaccagni

Il fascino discreto dei «margini». Riflessi della società greca nella letteratura e nella musica tra le due guerre

Η διακριτική γοητεία του «περιθωρίου». Αντίκτυπος της ελληνικής κοινωνίας στη λογοτεχνία και στη μουσική του μεσοπολέμου

Jacopo Mosesso

La letteratura neogreca e le sue interazioni con musica e documentario. Approcci traduttivi alla letteratura «da guardare» e «da ascoltare»

Η νεοελληνική λογοτεχνία και οι αλληλεπιδράσεις της με τη μουσική και το ντοκιμαντέρ. Μεταφραστικές προσεγγίσεις στη λογοτεχνία προς «θέαση» και «ακρόαση»

Discussione

Giovedì 22 novembre

MATTINA

I sessione

09.00-10.15

presidente
Christina

Dounià

Michalis Pieris

Risonanze dantesche nel *Canto Universale* di Christòdulos Galatòpulos (1902-1953)

Δαντικές απηχήσεις στο *Παγκόσμιον Άσμα* του Χριστόδουλου Γαλατόπουλου (1902-1953)

Anna Marina Katsighiani

Anghelos Sikelianòs e Paul Claudel. Un approccio comparatistico (*Prologo alla vita, Cinque grandi odi, Arte poetica*)

Άγγελος Σικελιανός και Paul Claudel. Μία συγκριτολογική προσέγγιση (*Ο Πρόλογος στη ζωή, οι Πέντε Μεγάλες Ωδές, Η ποιητική τέχνη*)

Massimo Blanco

Atene nel primo Novecento francese

Η Αθήνα στις αρχές του γαλλικού 20ού αιώνα

Discussione

Debora Cacciafeda

«Come leoni in pietra sul limine della notte». La Makronisos dei letterati
«Σαν πέτρινα λιοντάρια στην μπασιά της νύχτας». Η Μακρόνησος των λογοτεχνών

II sessione
10.15-11.30

presidente
Anghela
Kastrinaki

Lizy Tsirimoku

L'opera poetica di Aris Alexandru come preludio dell'*Interrogatorio*
Άρης Αλεξάνδρου. Το ποιητικό του έργο ως προανάκρουσμα του *Κιβωτίου*

Fatima Eloeva

La narrativa di Ghiorgos Ioanu come esempio di «prosa del poeta»
Η πεζογραφία του Γιώργου Ιωάννου ως παράδειγμα «πρόζας του ποιητή»

Discussione

Pausa caffè
11.30-11.45

Maurizio De Rosa

Elogio del condominio: la πολυκατοικία nella letteratura greca del dopoguerra
Εγκώμιο πολυκατοικίας. Η πολυκατοικία στη μεταπολεμική ελληνική λογοτεχνία

III sessione
11.45-13.00

presidente
Novella
Bellucci

Paschalis Efthymiou

Le narratrici degli anni '60. L'esistenzialismo e il peso della libertà
Γυναίκες πεζογράφοι της δεκαετίας του '60. Ο υπαρξισμός και το βάρος της ελευθερίας

Francesca Zaccone

Mascolinità egemonica in transizione in *Siulas il conciatore* di Dimitris Chatzīs

Μεταβατική ηγεμονική αρρενωπότητα στον Σιούλα
τον ταμπάκο του Δημήτρη Χατζή

Discussione

Pausa pranzo
13.00-15.30

POMERIGGIO

IV sessione
15.30-16.45

presidente
Fatima
Eloeva

Anghela Kastrinaki

Risonanze del primo D'Annunzio nella prosa neogreca
Απηχίσεις του πρώιμου Ντ' Αννούντσιο στη νεοελλ-
ληνική πεζογραφία

Athinà Georgantà

La potenza del naturalismo zoliano nella prosa del XX secolo
Η δύναμη του ζολαδικού νατουραλισμού στην πεζο-
γραφία του 20ού αιώνα

Ines Di Salvo

Da una lingua all'altra. Il caso di Nikos Engonòpulos
Από μία γλώσσα στην άλλη. Η περίπτωση του
Νίκου Εγγονόπουλου

Discussione

V sessione
16.45-18.30

presidente
Anna
Zimbone

Biancamaria Frabotta

Lo sguardo malinconico di K.P. Kavafis
Το μελαγχολικό βλέμμα του Κ.Π. Καβάφη

Stamatia Laumtzi

«commenti, testi, tecnologia»: Kavafis lettore di riviste
europee negli anni giovanili. La formazione del suo
discorso poetico e critico

«σχόλια, κείμενα, τεχνολογία»: ο Καβάφης αναγνώ-
στης ευρωπαϊκών περιοδικών στα χρόνια της νεότη-

τός του. Η διαμόρφωση του ποιητικού και κριτικού του λόγου

Pantelis Vuturìs

Tra Palamàs e Kavafis. Il caso di I.M. Panaghiotòpulos
Ανάμεσα στον Παλαμά και στον Καβάφη. Η περίπτωση του I.M. Παναγιωτόπουλου

Cristiano Luciani

Per un'antropologia linguistico-culturale in Kavafis
Για μία γλωσσολογική-πολιτισμική ανθρωπολογία στον Καβάφη

Discussione

Venerdì 23 novembre

MATTINA

Karen Van Dyck

Thanassis Valtinòs e Sotiris Dimitriou. Tradurre il mistilinguismo nella letteratura della migrazione
Θανάσης Βαλτινός και Σωτήρης Δημητρίου. Μεταφράζοντας τη διαγλωσσικότητα στη λογοτεχνία της μετανάστευσης

I sessione
9.00-10.15

presidente
Renata
Lavagnini

Vincenzo Rotolo

Titos Patrikios, *La tentazione della nostalgia*. Riflessioni e giudizi su temi di cultura, attualità, politica
Τίτος Πατριόκιος, *Ο πειρασμός της νοσταλγίας*. Σκέψεις και κρίσεις σε θέματα πολιτισμού, επικαιρότητας, πολιτικής

Vicente Fernández González

Tendenze recenti nella traduzione della poesia neogreca in Spagna
Πρόσφατες τάσεις στη μετάφραση της νεοελληνικής ποίησης στην Ισπανία

Discussione

II sessione **Francesco Giannachi**
10.15-11.30 La letteratura neogreca tra gli ellenofoni del Salento. Le traduzioni di Georgios Drosinis

presidente Η νεοελληνική λογοτεχνία μεταξύ των ελληνόφωνων
Katerina του Σαλέντο. Οι μεταφράσεις του Γιώργου Δροσίνη
Tiktopoulou

Faber Fabbris

Giorgio Seferis traduttore di testi filosofici antichi. Aspetti estetico-linguistici ed echi letterari nell'opera del poeta Ο Γιώργος Σεφέρης μεταφραστής αρχαίων φιλοσοφικών κειμένων. Όψεις αισθητικο-γλωσσολογικές και λογοτεχνικοί απόηχοι στο έργο του ποιητή

Salvatore Nicosia

Il neogreco di fronte all'invasione dell'onomaturgia europea su base archeogreca
Τα νεοελληνικά μπροστά στην εισβολή της ευρωπαϊκής ονοματολογίας σε αρχαιοελληνική βάση

Discussione

Pausa caffè

11.30-11.45

III sessione **Katerina Tiktopoulou**
11.45-13.30 L'eternità e un giorno nella ricezione dell'opera di Solomòs

presidente Μία αιωνιότητα και μία μέρα στην πρόσληψη του σολωμικού έργου
Mary
Mike

Caterina Carpinato

Lingua e letteratura neogreca nel XX secolo. Un caso italiano nel contesto europeo
Νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στον 20ό αιώνα. Μία ιταλική περίπτωση στα ευρωπαϊκά συμφραζόμενα

Zdravka Mihaylova

La presenza e la ricezione dell'opera di Kazantzakis in Bulgaria

Η παρουσία και η πρόσληψη του καζαντζακικού έργου στη Βουλγαρία

Elena Lazar

Una triade di letterati greci nella Romania del XX secolo. Antonis Mistakidis Messemvrinòs (1908-1989), Menelaos Ludemis (1906-1977), Thodossis Pieridis (1908-1968)

Μία τριάδα Ελλήνων λογοτεχνών στη Ρουμανία του 20ού αιώνα. Αντώνης Μυστακίδης Μεσεβρινός (1908-1989), Μενέλαος Λουντέμης (1906-1977), Θεόδωρος Πιερίδης (1908-1968)

Discussione

Pausa pranzo

13:30-15:30

POMERIGGIO

Alexis Politis

Un primo approccio alle edizioni Glaros negli anni dell'Occupazione. Le scelte nella letteratura neogreca

Μία πρώτη προσέγγιση των εκδόσεων Γλάρος στα χρόνια της Κατοχής. Οι επιλογές στη νεοελληνική λογοτεχνία

IV sessione
15.30-16.45

presidente
Lizy
Tsirimokou

Renata Lavagnini

Il *Koinós Lógos* di Elli Papadimitriou

Ο *Koinós Lógos* της Έλλης Παπαδημητρίου

Mary Mike

Romanzo genealogico (1930-1960): incroci europei. I casi di G. Theotokàs, Th. Petsalis e T. Athanassiadis

Γενεαλογικό μυθιστόρημα (1930-1960): ευρωπαϊκές διασταυρώσεις. Οι περιπτώσεις των Γ. Θεοτοκά, Θ. Πετσάλη και Τ. Αθανασιάδη

Discussione

V sessione

Katerina Kostiu

16:45-18:00

Il dialogo di Arghiris Chionis con la letteratura europea
Ο διάλογος του Αργύρη Χιόνη με την ευρωπαϊκή
λογοτεχνία

presidente

Karen

Van Dyck

Francesco Scalora

Narrativa di confine. Il caso dell'epirota Sotiris Dimitriu
Παραμεθόριος πεζογραφία. Η περίπτωση του ηπειρώτη
Σωτήρη Δημητρίου

Christos Bintoudis

Un trauma alla fine del secolo. Osservazioni sulle prime
opere poetiche di Vassilis Amanatidis

Ένα τραύμα στο κλείσιμο του αιώνα. Παρατηρήσεις στο
πρώιμο ποιητικό έργο του Βασίλη Αμανατίδη

Discussione

18:00-18:30

Lucia Marcheselli, Chiusura dei lavori

Comitato scientifico

Christos Bintoudis
Caterina Carpinato
David Connolly
Paola Ferretti
Evripidis Garantoudis
Luigi Marinelli
Camilla Miglio
Francesca Rizzo Nervo
Barbara Ronchetti
Katerina Tiktopoulou
Nasos Vaghenas
Karen Van Dyck

Comitato organizzatore

Christos Bintoudis
Paschalis Efthymiou
Antonella Fulli
Francesca Zaccone

Segreteria

cattedraneogreco@uniroma1.it

Con il sostegno di

AMBASCIATA DI GRECIA
ROMA

AMBASCIATA DELLA REPUBBLICA DI CIPRO
ROMA

DIPARTIMENTO DI STUDI EUROPEI
AMERICANI E INTERCULTURALI

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

Associazione
Nazionale
Studi
Neogreci

BULZONI®
EDITORE